

170. Perjantaina 25 päivänä tammikuuta 1991

kello 13

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi yleisestä oikeus-
aputoiminnasta annetun lain muutta-
misesta 5954

Hallituksen esitys n:o 241
Lakivaliokunnan mietintö n:o 14
Suuren valiokunnan mietintö n:o 299

2) Ehdotus laiksi leimaverolain
muuttamisesta 5955

Hallituksen esitys n:o 278
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
96
Suuren valiokunnan mietintö n:o 300

3) Ehdotus laiksi taidenäyttelyiden
valtioneuvoston annetun lain 3 ja 4 §:n
muuttamisesta 5956

Hallituksen esitys n:o 299
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
98
Suuren valiokunnan mietintö n:o 302

4) Ehdotukset laeiksi vakuutusyhtiö-
lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien
muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 303
Talousvaliokunnan mietintö n:o 16
Suuren valiokunnan mietintö n:o 303

5) Ehdotukset laeiksi pelikasinotoi-
mintaa koskeviksi säännöksiksi ”

Hallituksen esitys n:o 275
Talousvaliokunnan mietintö n:o 17
Suuren valiokunnan mietintö n:o 304

6) Ehdotus taimiaineistolaisiksi 5960

Hallituksen esitys n:o 254
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mie-
tintö n:o 26
Suuren valiokunnan mietintö n:o 305

Pöydällepanoa varten esi-
tellään:

7) Pankkivaliokunnan mietintö n:o
12 sen johdosta, että eduskunnan tie-
toon on saatettu valtioneuvoston päät-
ös valuuttalain täytäntöönpanosta an-
netun valtioneuvoston päätöksen
muuttamisesta (VNP n:o 3) 5962

8) Toisen lakivaliokunnan mietin-
tö n:o 17 hallituksen esityksestä laiksi
mustalaisväestön asunto-olojen paran-
tamisesta annetun lain muuttamisesta
(HE n:o 261) ”

9) Valtiovarainvaliokunnan mietin-
tö n:o 99 hallituksen esityksen johdosta
laiksi luottoverolain muuttamisesta
(HE n:o 322) 5963

10) Puolustusasiainvaliokunnan mie-
tintö n:o 6 hallituksen esityksestä puo-
lustustilalaksi (HE n:o 249/1989 vp.) . ”

11) Puolustusasiainvaliokunnan mie-
tintö n:o 7 hallituksen esityksestä val-
miuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi
laeiksi (HE n:o 248/1989 vp.) ”

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Hetemäki-Olander.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat E. Aho, Björkstrand, Hietala, Hokkanen, Joutsensaari, Juhantalo, Karkinen, Kuuskoski-Vikatmaa, Laurila, Nieminen, Paakkinen, Pokka, Puhakka, Puisto ja Seppänen.

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 299. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Muutama sana yleisen oikeusaputoiminnan järjestelyistä, koska lakiesityksen mukaan kunnille tulisi mahdollisuus antaa yleiseen oikeusaputoimintaan kohdistettuja asiointitehtäviä myös oikeusministeriön luvalla yksityisten asianajajien hoidettaviksi.

Minulla on vähän huono käsitys oikeusaputoiminnasta tänä päivänä sikäli, että ensinnäkin oikeusaputoimistot ovat varsin suuren työpaineen rasittamia, toisekseen niissä ei ole kovinkaan suuren jurididen kokemuksen omaavaa henkilökuntaa ja oikeusavustajien vaihtuvuus on varsin suuri. Näin ollen kansalaisten saama oikeusapu ei ole tasollisesti kovinkaan korkeaa. Toisaalta Suomessa yhteiskunta maksaa rikoksista syytetyille ja rosvoille, jos näin voidaan sanoa, kaikkein parhaat ja kalleimmat asianajajat, jotka tekevät työtään antaumuksella.

Sen vuoksi näkisin, että saattaisi olla hyväksi, jos oikeusturvan kannalta asiaa ajatellaan, että yleisen oikeusaputoiminnan aluetta siirrettäisiin tulevaisuudessa enemmän sillä tavalla, että tehtäviä voisivat hoitaa yksityiset asianajajat, koska he hoitavat asioita silloin päämiehensä edun mukaisesti paremmin kuin virkatuomarit, jotka ovat yleensä kovan työn rasittamia ja välinpitämättömiä päämiestensä asioista, välinpitämättömiä siihen verrattuna, jos asioita hoitaisivat yksityiset asianajajat.

Ed. Peltari: Arvoisa puhemies! Kritisoin ed. Aittoniemeä siitä, kun hän väittää, että yleisen oikeusaputoiminnan taso johtuen virkamiesten usein vähäisestä kokemuksesta ja aika suuresta vaihtuvuudesta ei ole ollut riittävän hyvä tarjoamaan oikeusturvaa. Sanoisin kuitenkin, että laki kokonaisuudessaan oli varsinkin maaseudun haja-asutusalueiden kannalta erittäin suuri parannus. Asianajajat varsinkin ennen toimivat kaupunkipaikoissa ja pitkät etäisyydet olivat

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia ed. Nieminen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat E. Aho, Björkstrand, Hietala, Hokkanen, Juhantalo, Kuuskoski-Vikatmaa, Paakkinen, Pokka, Puisto ja Seppänen sekä ensi helmikuun 2 päivään virkatehtävien takia edustajat Karkinen ja Laurila.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 642, 646, 650—652, 655, 659, 661, 665, 666, 668, 674, 675, 677, 678, 686, 688, 689 ja 711. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Riihijärvi: Arvoisa puhemies! Suuri valiokunta kokoontuu ensi viikolla torstaina kello 13.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 241

Lakivaliokunnan mietintö n:o 14

Suuren valiokunnan mietintö n:o 299

ykä syy siihen, että helposti ei heihin turvauduttu.

Nythän tässä ajatellaan, että kunta maksaisi asianajajan palvelun. Sanon vain, että oikeusavustajat ovat usein aika työllistettyjä. Heillä on kuitenkin juristin koulutus. Heillä saattaa olla aika hyvin aikaa perehtyä juttuun ja tätä kautta toimia niin, että lopputulos on päämiehen kannalta aivan yhtä hyvä, kuin jos kuka tahansa kokenut konkurssijuristi olisi juttua hoitamassa.

Oikeusministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Ed. Pelttarin puheenvuoron jälkeen ei ole kovin paljon lisättävää. Minulla on suunnilleen samanlainen kokemus asiasta. Mielestäni tämä sinänsä varsin nopeasti läpi mennyt hallituksen esitys on pienimuotoinen muutos, mikä tarvittiin lain saattamiseksi voimaan siinä muodossa, mitä eduskunta itse halusi.

Tässä mielessä palattuna ed. Aittoniemen puheenvuoroon on aivan varmaa, että seuraava eduskunta jossakin vaiheessa näitä asioita vielä uudelleen käsittelee. Nyt on tärkeintä, että laki tulee kunnolla voimaan eivätkä tällaiset pienet hallinnolliset esteet ole tiellä.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Ei meidän näkemyksemme kovin kaukana toisistaan varmasti liiku, pieniä vivahde-eroja siinä on. Minä kuitenkin pysyn kannassani siitä, että yleisten oikeusaputoimistojen ammattitaito ei vastaa korkeata asianajotasoja, se on aivan selvä. Sellainen henkilö, joka saa palkan, tekee hän työn tai ei, ei tunne myöskään kovin suurta motivaatiota ponnistella päämiehensä puolesta asiassa. — En nyt kuule, mitä ministeri Halonen huutelee. Mielellään sen kuulisin, mutta ei ota korvaan.

Huomautan juuri siitä asiasta, että kansalaisten taholta on tullut valituksia ja usein esimerkiksi käännytty kansanedustajien puoleen, joilla poliisikokemuksen perusteella katsotaan olevan myös juridista kokemusta, tietysti erheellisesti, ja pyydetään apua sen jälkeen, kun yleisessä oikeusaputoimistossa on suhtauduttu kansalaisen vaatimukseen asiansa ajamisesta haukotellen. Jos asianajaja haukottelee, kun tulee päämies toimistoon, ei varmasti asiakkaita sellainen saa, mutta yleisessä oikeusaputoimistossa voi helposti

haukotellakin, koska palkka tulee ilman muuta, haukottelee tai ei.

Ed. Pelttari: Rouva puhemies! Sanoisin, että meitä on kaksi haukottelijaa, ed. Aittoniemi ja minä, olemme saaneet palkan, vaikka olemme haukotelleetkin poliisimiehenä ollessa. Emme me ehkä hommaa huonosti ole hoitaneet, vaikka meidät on eduskuntaan siirretty tai olemme päässeetkin. Ei minusta ole tae, että on kokonaispalkkaus tai sitten juttupalkkaus, siitä, miten asia hoidetaan. Minusta ed. Aittoniemellä ei ole riittävästi näyttöä näihin puheisiin.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ei tätä varmaan ole tarkoitus jatkaa. Minä huomautan ed. Pelttarille, että minä olen saanut eduskunnan oikeusasiamieheltä huomautuksen yliaktiivisuudesta. Näin ollen haukottelusta ei varmasti ole ollut kysymys.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 278

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 96

Suuren valiokunnan mietintö n:o 300

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 300. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2, 4 ja 10 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi taidenäyttelyiden valtion-takuusta annetun lain 3 ja 4 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 299

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 98

Suuren valiokunnan mietintö n:o 302

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 302. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 ja 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotukset laeiksi vakuutusyhtiölain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 303

Talousvaliokunnan mietintö n:o 16

Suuren valiokunnan mietintö n:o 303

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 303. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 3 luvun 2 a ja 2 b § ja luvun otsikko, 14 luvun 5 § ja luvun otsikko, 14 a luvun 1—7 § ja luvun otsikko, 16 luvun 3 § ja luvun otsikko, 18 luvun 5 § ja luvun otsikko, voimaantulo- ja soveltamisäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 27 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 12 luvun 3 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotukset laeiksi pelikasinotoimintaa koskeviksi säännöksiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 275

Talousvaliokunnan mietintö n:o 17

Suuren valiokunnan mietintö n:o 304

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 304. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Fred: Arvoisa puhemies! Esillä on lakiehdotus pelikasinotoimintaa koskevaksi lainsäädännöksi, joka on yksi turhimpia, mitä tässä eduskunnassa ollaan säätämässä. Valiokunta on myös kiinnittänyt huomiota tämän lakiehdotuksen tuottamiin ongelmiin ja haittavaikutuksiin. Valiokunta haluaa kiinnittää huomiota erityisesti sosiaalisiin ja mielenterveydellisiin haittavaikutuksiin, jotka aiheutuvat pelikasinotoiminnan ylläpitämisestä.

Eduskunnan tulisi kysyä, miksi tällaista lakia ehdoin tahdoin ollaan säätämässä, kun sen haittavaikutukset ovat jo etukäteen tiedossa. Tosin lakiehdotuksen 5 §:ssä mainitaan, että pelaaminen alle 18-vuotailta on kiellettyä ja humalaisena tai huumeitten vaikutuksen alaisena ei myöskään voi pelata, samoin on kiellettyä pelaaminen velaksi tai panttia vastaan. Mutta kuka valvoo näitä rajoituksia?

Valiokunta toteaa asiantuntijoita kuultaan, että vaikein ongelma on patologinen pelihimo, jonka keskeisin ominaisuus on pelaamisen pakonomaisuus ja mahdollisuus lopettaa ennen perusteellista häviötä. Tosin patologiseen pelihimoon taipuvaisia ei

ole kovin paljon, mutta kuitenkin se niille, jotka sen riippuvuussuhteeseen joutuvat, on todellinen ongelma, samoin heidän perheilensä.

Minulla on tässä edessäni kirje, jonka on lähettänyt eräs pelihimon orjaksi joutunut. Hän kirjoittaa: "Jo nykyisillä Suomen peleillä, lotoilla, raveilla, automaateilla ja muilla vastaavilla, voi pelata uhkapeliä. Ehkä valtaosa ihmisistä osaa juoda kohtuullisesti ja pelata kohtuullisesti, mutta on myös meitä, joille syntyy hallitsematon riippuvuussuhde." Hän kertoo, että tätä ongelmaa ei myönnä itse kukaan henkilökohtaisesti, ennen kuin on jouduttu niin pitkään sen vankina olemaan, ettei siitä omin neuvoin pääse irti. Jokaiselle, joka tähän riippuvuussuhteeseen joutuu, se on todellinen kärsimys ja tragedia.

Kasino on pelureille kuin väkevät juomat tai huume alkoholisteille. Itsetuho käy hyvin nopeasti. Minä tiedän, että tätä pelikasinohanketta on pitkään puuhattu meidän maamme ja sen tarkoituksena on, että pelifirmat saisivat miljardivoittoja kassoihinsa. Mutta mitä tehdään niille sadoille, jotka häviävät kaikki rahansa kasinoon, tai henkilökohtaisille konkurseille, mielenterveysongelmille, jotka syntyvät niille, jotka omaisuutensa menettävät? Monet tulevat tämän lain jälkeen tuhoamaan itsensä.

Minulla on jo ennestään tiedossa useita henkilöitä, jotka pörssikeinottelun aikana menettivät omaisuutensa ja ovat tuhonneet elämänsä, kun eivät enää ole jaksaneet elää. Nyt me olemme eduskuntana kaikesta tästä tietoisina säätämässä aivan tarpeetonta lakia, jolla tuhotaan monien, monien ihmisten elämä. (Ed. Rinne: Pitäisikö kasinokapitalismin kieltää?)

Näillä ja monilla muilla perusteluilla, jotka tullaan myöhemmin esittämään, sanon jo tässä vaiheessa eduskunnalle, että kristillisen liiton eduskuntaryhmä tulee lain kolmannessa käsittelyssä esittämään tämän lain hylkäämistä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Fred soitteli tuomiopäivän pasuunaa vaikuttavalla tavalla, kun hän puhui tästä pelikasinolaista. Totuushan on se, että Suomessa on ravintoloiden yhteydessä rulettia pelattu tähänkin saakka ilman erityistä valvontaa. Katson, että ne, jotka ravintoloiden yhteydessä näitä pelejä hoita-

vat, eivät kovinkaan suurta vastuuta tunne siitä, häviääkö joku tai voittaako enemmän tai vähemmän.

Nämä ongelmat toki ovat varmasti olemassa, mutta niitä on ollut aina. Vanhana poliisimiehenä tiedän uhkapelistä korttipelissä menetetyt omaisuudet, taloja ja maita, ja sen jälkeen henkilö ei ole löytänyt muuta kuin itsensä tuhoamisen mahdollisuuden. Nämä ongelmat ovat tietenkin olemassa.

On otettava kuitenkin huomioon, että jos toimitaan lain periaatteiden, suuntaviivojen ja tarkoituksen mukaisesti, tällainen pelivietin tyydyttäminen tapahtuu laillisesti valvotulla tavalla, jossa myös on ainakin tarkoituksena valvoa, että kukaan ei pelaisi yli varojensa siten, että tämän tyyppisiä traagisia tapahtumia, kuin ed. Fred leimasi esille tuleviksi, tapahtuisi.

Koska tämä on tietyllä tavalla kuitenkin koetoimintaa, niin jos Suomessa tulee tässä ongelmia, lainsäätäjällähän on valta käsisään puuttua asiaan suhteellisen nopeastikin. Minä uskon, että useissa maissa, missä pelikasinotoimintaa on toteutettu, eivät kokemukset ole olleet aivan sellaisia, kuin ed. Fred tuomiopasuunaa soitellen kuvasi, ja toivon ja uskonkin, että niin ei ole myöskään meillä.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietysti kunnioitan ed. Fredin mielipiteitä, mutta kuten ed. Aittoniemi totesi, jo nykyisin on ollut suuria ongelmia. Itse olen runsaan kymmenen vuoden aikana, mitkä toimin poliisina Helsingissä, useamman kerran joutunut sellaiseen tilanteeseen, jossa ns. laittomat peliluolat ovat toimineet. Niissä hyvin moni ihminen on menettänyt omaisuutensa nimenomaan niihin liittyvien lieveilmiöiden johdosta. On tehty erilaisia kauppvoja, jolloin on todistajat hankittu paikalle, ja näitä on ollut hyvin vaikea purkaa enää sen jälkeen oikeudessa. Ne ovat nimenomaan niitä lieveilmiöitä, joita syntyy, kun ei ole voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Kuten ed. Aittoniemi totesi, pelikasinotoiminnassa pelaaminen tapahtuu tai ainakin sen pitäisi tapahtua todella valvonnan alaisena, ja ylläpitäjänä on Raha-automaattiyhdistys, jolla pelinhoitajana on oma vastuunsa. Siihen liittyen ei minun ymmärtääkseni mitään sellaisia lieveilmiöitä tule kuin tähän

saakka on laittomissa peliluolissa tullut eli tehdään pelinpitäjän kanssa sopimuksia siitä, millä tavoin omaisuutta siirretään, samalla kun panoksia korotetaan, kuten aikaisemmin on tapahtunut. Tässä se ei ole mahdollista.

Ed. Kalima (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin todeta ed. Fredille, että on olennainen ero siinä, saako pelistä tulevan hyödyn laitonta peliä pelaava toinen pelikumppani vai Raha-automaattiyhdistys, joka tukee mielekkäitä, merkittäviä yhteiskunnallisia hankkeita.

Tämä liittyy myös useissa Euroopan maisa matkailuun sillä tavoin, että on katsottu, että on aihetta järjestää asianmukaisesti valvottu pelimahdollisuus. Minusta tämä on selvästi parempi kuin nykyinen valvoton tilanne. Tähän liittyy myös se ed. Vistbackan oikea toteamus, että kun pelataan laittomasti, niin pelivelkoja, kun ne ovat oikeudessa velvoittamattomia, ei muutoin saada maksetuiksi kuin tekemällä simuloituja, vääriä oikeustoimia, joita ei sitten, kun ne on kirjallisesti tehty, kuitenkaan voida saada puretuiksi. Tämä sisäasiainministeriön valvoma toiminta on parempi vaihtoehto kuin se, että sitä harjoitetaan täysin valvomattomasti.

Ed. Fred (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksi ihmettelen edustajien Aittoniemen ja Vistbackan epäjohtonmukaisuutta. He myöntävät ongelmat ja antavat vastauksen. Tehdään se luvalliseksi, niin kaikki saavat näitä ongelmia luvanvaraisesti sitten tuottaa. Näin ongelmavyöhyte vain laajenee ja pahenee. Aivan samaten alkoholikysymyksessä ed. Aittoniemi esitti, että tehdään laki väljäksi. Se johtaa siihen, että pannaan hanat toreille ja teille niille, jotka sitä käyttävät, siitä vain. (Ed. Aittoniemi: Kokeilla voidaan! — Ed. Rinne: Peltimuki ja avoin kraana kaikille!)

Ed. Kalimalle haluaisin sanoa, että ei pelaaja kysy, kuka tästä hyödyn vie: vei sen virallinen Raha-automaattiyhdistys tai jokin muu taho, hän pelaa vain pelihimonsa takia.

Ed. Savela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä, että menettäjän kannalta on aivan sama, kuka on saajana. Menettäjähän tässä on se, joka kärsii asiasta. Joku saakin, mutta menettäjän ongelmista tässä puhutaan mitä suurimmassa

määrin, niistä ongelmista, jotka sillä puolella ovat.

Minä en kyllä ymmärrä sitä periaatetta, joka tässä ilmeni lakia tuntevien henkilöiden ed. Vistbackan ja ed. Kaliman kantana, että jos jokin asia on meillä lailla kielletty, niin jotta se saadaan hyväksytyksi, legitimoidaan asia ja silloin asiasta tulee selvä. Siinä mielessä minusta asiaa ei tältä pohjalta voida ratkaista. Minä yhdyin hyvin pitkälle siihen, mitä tässä esitettiin, että tämä on aivan turhanpäiväinen laki.

Ed. Mönkäre (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta perehtyi pelihimoasiaan aika perinpohjaisesti ihan vastaavanlaisen yhteydenoton perusteella kuin ed. Fred toi esille ja myös asiantuntijalausuntojen perusteella. Kuulimme mm. psykiatri Esko Variloa, joka meille kertoi kirjallisesti, minkälainen asia pelihimo on. Se on sairaus, joka vaatii pelaamista loppuun asti, häviöön asti, ja se on todellakin sairaus. Meillä on ollut maassa tähänkin asti monenlaisia mahdollisuuksia uhkapeliin ja näitä pelihimon uhreja siinä mielessä maassa on syntynyt.

Oikeusoppineet edustajat toivat esille jo aiemmin sen saman johtopäätöksen, johon talousvaliokunta tuli, että laillistettu kasino on turvallisempi myös pelaajalle itselleen ja antaa ainakin jonkin verran parempia mahdollisuuksia kontrolloida, ettei hän luotolla tai velaksi pelihimoaan tyydytä. Siinä mielessä näemme lailla olevan merkitystä myös näiden pelaajien turvallisuuden kannalta, mutta täysin tietoisina siitä, että pelihimon vallassa olevia ihmisiä tässä yhteiskunnassa on.

Ed. Joenpalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta kristillisten liitto ja ed. Fred hurskastelevat tässä kysymyksessä oikein viimeisen päälle, kun he kantavat murhetta tämän lain tarkoittamasta pelaamisesta. Kiinni pitäisi ottaa, kristillisten liitto, todelliset pelimiehet: kasinopelurit, pörssikeinottelijat ja muut sellaiset, jotka ovat pettäneet köyhältä kansalta rahaa, siirtäneet sitä ulkomaille erilaisissa peleissään ja myös ryöstäneet sitä valtiolta kiertämällä veroja. Tällaiset pelurit pitäisi ottaa kiinni, ed. Fred, ja sallia tämän lain tarkoittamassa hengessä tuollainen vaatimattomampi pelailu, eritoten,

kun tekin olette suurella innolla jakamassa niitä rahoja, joita tällä pelaamisella valtiolle ollaan kokoamassa.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Huolimatta edellä kuullusta hyvin kiihkeästä vastauspuheenvuorosta rohkenen ilmoittaa kuuluvani niihin kansalaisiin, jotka pitävät tällaista lakia täysin turhana ja tarpeettomana, ja siksi aion kannattaa tämän lain hylkäämistä. On kyllä totta, että talousvaliokunta on kiitettävästi paneutunut tähän lyhyessä mietinnössään ja todennut siellä, niin kuin hallituksen esityksen perusteluissakin todetaan, näitä haittavaikutuksia, joita pelikasinotoiminnasta saattaa seurata. Puhutaan sosiaalisista ja mielenterveydellisistä haitoista.

Mutta sitten valiokunta toteaa, että uhkapelin sallittavuus ja siihen liittyvä julkisuus antavat nykyistä paremmat mahdollisuudet hoito- tai muihin toimenpiteisiin. Talousvaliokunta katsoo myös, että sekä 18 vuoden alaikärajaa että päihtyneen henkilön pelikieltoa voidaan valvoa. Ehkä tuota alaikärajaa voidaan valvoa, mutta rohkenen epäillä, että päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena pelaaminen saattaisi olla paremminkin sääntö kuin poikkeus. Se on nykyisinkin kuulemma yleinen tapa, ja siitä taas seuraa uusia valvontaongelmia, niin kuin laissa todetaan, koska laki velvoittaa pelin toimeenpanijaa rajoittamaan pelaamista näissä tapauksissa ja niissä, joissa saattaa aiheutua taloudellista ja terveydellistä haittaa. Ei tällaisia asioita voida valvoa, ja siksi totean lopuksi, että suomalaisilla on jo aivan riittävästi erilaisia pelaamismahdollisuuksia, joihin rahojaan voi upottaa, eikä uusia tarvita.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Minä kuunnelllessani ed. Alarannan puheenvuoroa kiinnitin hänen ehdottomaan kielteisyteensä huomiota siinä mielessä, että kun hän sanoi tai antoi ymmärtää lukeneensa tämän mietinnön, niin hänen mallillansa pystyttäisiin vaikuttamaan silloin myös ns. patologiseen pelihimoon, jota minusta mietinnössä aivan rehellisesti ja oikein kuvataan. Minun täytyy, ed. Alaranta, vakuuttaa teille, että minä en tullut vakuuttuneeksi teidän oppinne toimivuudesta, mutta sen sijaan ihailen valiokuntaa siitä, että mietinnössä on rehellisesti sanottu niin kuin asia on. Toivon

mukaan on oikein se, mitä täällä todetaan, että tällaisen porukan määrä yhteiskunnassa ei ole suuri.

Ed. Knuuttila: Arvoisa puhemies! En myöskään luota pelikasinotoiminnan turvallisuuteen. Kaikki se kokemus, mitä on olemassa ja minkä tunnen, puhuu sen puolesta, että tällainen toiminta ei tuo siunausta kyllä kenellekään. Hetkellisestä ilosta en tiedä. Tietääkseni juuri tämäntapaisen toiminnan vuoksi myös uhkapeli suomalaisessa yhteiskunnassa on kielletty.

Täällä on tuotu vahvat argumentit tätä lakiehdotusta vastaan. Pidän niitä koko lailla oikeina arvoina. Tulevaisuus tietysti tulee näyttämään, kuinka paljon näitä kielteisiä seurauksia suomalaiseen yhteiskuntaan tämä tuo tullessaan. Olisinkin kuitenkin suonut mieluummin, että nämä voitotkin menisivät kansainvälisillä vesillä laivoissa olevien kasinoiden kautta, kuin että tämä tuodaan Suomen maaperälle. Kantani tämän lakiesityksen suhteen on kielteinen. En kuitenkaan voi olla ilmeisesti tätä kolmannessa käsittelyssä käsittelemässä, koska olen Pohjoismaiden neuvoston valiokunnan kokouksessa ensi viikon alkupäivät.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies! Tee mieli replikoida tässä, koska olen ollut mukana tätä lakia hyväksymässä. Koko Suomen kulttuuri- ja myös vapaaehtoinen sosiaalinen työ rakentuu sille, että suomalainen pelaa erilaisia pelejä. Tämä on nyt aika hyväksytty asia, ja tämä on lisä näihin peleihin, joka kuitenkin minun mielestäni laadullisesti on vähän erityyppinen peli kuin veikkaukset, hevospelit ja muut.

Kun tässä kysyttiin, onko se suuri joukko, jolla on tällainen patologinen pelihimotauti, niin on arvioitu, että se ei ylitä yhtä prosenttia väestöstä eli olisi samaa luokkaa kuin skitsofreniaan sairastuvuusluku. Suomessa se silloin ei ylitä 40 000:ta ihmistä. Se ei kovin pieni tietysti ole.

Toinen kysymys tietysti on, vaikuttaako laillistettu pelikasinon ratkaisevasti näiden ihmisten kohtaloon, koska tässä yhteiskunnassa on niin paljon muita kaikenlaisia pelejä, niin kuin on tässä sanottu. On mahdollisuuksia menettää ja voittaa ilman, että tekee työtä, joten en usko, että tämä mielenterveydellisestä näkökulmasta mikään kovin mer-

kittävä muutos tulee olemaan. Itse kyllä hyvin pitkän hampain tätä olin hyväksymässä, koska minun mielestäni tämä on vähän moraaliton ja turha, mutta tuleehan lisää rahaa päinvastaiseen työhön.

Ed. Almgren: Arvoisa puhemies! Ed. Joenpalon puheessa oli kaksi pahaa virhettä.

Toinen oli se, että hänen puheestaan sai sen käsityksen, ikään kuin kristillisen liiton puheenvuoron käyttänyt ed. Fred olisi hurskastellut. Eihän sen rehellisempää puheenvuoroa salissa ole kuultukaan kuin hänen puheenvuoronsa. Hänhän puhui selkeästi kaikkien kuullen niistä perusteista, mitään siitä salaamatta, mitään siihen lisäämättä. (Ed. Joenpalo: Kyllä se kuultiin!) — Ei, sen takia minun oli pakko korottaa ääntä. — Ed. Joenpalo, ei saa sanoa hurskasteluksi sitä, jos joku kertoo sisimmän vakaumuksensa selkeästi. Se ei ole hurskastelua. Siinä ei ole mitään epärehellisyyttä. Käyttämämme sana ”hurskastelu”, viittaa epärehellisyyteen, ja sitä ed. Fredin puheessa ei ollut.

Toinen paha virhe oli se, että edustamani puolue on nimeltään Suomen Kristillinen Liitto.

Ed. Joenpalo: Arvoisa puhemies! Puhe sinänsä saattoi olla rehellinen, en sitä missään vaiheessa kiistänyt. Mutta pidän sitä hurskasteluna, että sitä käytettiin puolueen nimissä sillä tavalla, että te olette ottamassa ja esittämässä Raha-automaattiyhdistyksen kautta tulevien rahojen käyttöä. Lisäesityksiä teette tässä salissa, mutta kun tehdään esitys sinne varojen kokoamisesta, niin te olette sitä vastustamassa. Tämä on minusta hurskastelua.

Ed. Almgren: Arvoisa puhemies! Pyydän, että ed. Joenpalo osoittaisi, milloin kristillinen liitto on saanut rahaa Raha-automaattiyhdistykseltä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelut

ensimmäisen lakiehdotuksen 1, 3 ja 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 43 luvun 4 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus taimiaineistolaisiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 254

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 26

Suuren valiokunnan mietintö n:o 305

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 305. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Vähänäkki: Arvoisa puhemies! Taimiaineistolain kohdalla haluan tuoda esiin erään yksittäistapauksen taimistoalalla, josta eräät kasvihuonepuutarhurit ovat ottaneet yhteyttä näinä päivinä ja viikkoina. Nimittäin puutarhayrittäjien keskuudessa on herättänyt suurta närää ja levottomuutta, että eräs valtioenemmistöinen yritys, valtionyhtiö, jossa keskustapuolueella on hyvin perinteellisesti vaikutusvaltainen asema, on perustanut osakeyhtiön, bulvaaniyhtiön, vielä toistaiseksi pienen liikevaihdoltaan, jonka osake-enemmistö on tämän mainitun valtionyhtiön ja eräiden vähemmistöosakkaiden hallussa. Tämä bulvaaniyhtiö on ryhtynyt kukkien, siis pistokkaiden, taimien ja valmiiden kukkien, tuontiin ulkomailta erityisesti tämän vuoden alusta lukien.

Kuitenkin tiedämme, että se ala on erittäin suuresti kilpailtu, että pienet ja keskisuuret kauppapuutarhurit ympäri maata, erityisesti Etelä- ja Keski-Suomessa, ovat jo vuosia ihan yrityskohaisesti tuoneet samoja tuotteita ulkomailta, lähinnä Hollannista, Etelä-Euroopasta, Turkista ja jopa vieläkin kauempaa. Näillä pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on kiinteät, monivuotiset ja jopa monikymmenvuotiset suhteet näihin maihin, ja kukkia on tullut riittävästi. Nyt tämä

bulvaaniyhtiö on tunkeutumassa samoille markkinoille eli tuottamaan näitä kukkatuotteita Suomeen, kauppapuutarhurit ovat syystä huolissaan ja pelkäävät, että tämä bulvaaniyhtiö pian nämä markkinat valtaa.

Nämä pien- ja keskisuuret yritykset toteavat, että on tutkimusorganisaatio tällä valtion taustalla olevalla valtionyhtiöllä. Nimi muuten alkaa K:lla, ellei se nyt ole sitä muuttanut, niin kuin nimenmuutos on muotia. Ne pelkäävät, että tämä bulvaaniyhtiö käyttäjä suuren emoyhtiönsä tutkimusorganisaatioita, neuvontajärjestelmää ja yleensä organisaatiota hyväkseen. He saavat tätä kautta etuja, joilla he kykenevät pieniltä ja keskisuurilta kauppapuutarhoilta nappamaan tuontimarkkinat hintakilpailulla jne.

Lamaa lähestyttäessä ja taantuman ollessa päällä tämä seikka huolestuttaa. Se huolestuttaa suuryhtiöitä niin kuin eilen luimme lehdestä, mutta erityisesti pienet ja keskisuuret puutarha-alan yritykset työllistävät ihmisiä hyvin huomattavalla tavalla ja pääoman käyttö on pientä.

Valtionyhtiöitä vastaan ei allekirjoittaneella tietystikään ole mitään, vaan väitän olevani niiden joukossa tässä talossa, jotka pitävät niiden olemassaoloa perusteltuna ja jotka ovat vastustaneet valtionyhtiöiden ja myös valtion laitosten yksityistämistä, jonka onnettomana seurauksena pääjohtaja Vennamo on teurastamassa postilaitosta. Olen sitä mieltä, että valtionyhtiön tulee toimia lähinnä sillä alueella, mihin se on perustettu, eli sellaisella alueella, joka ei yksityistä liikelämää tai teollisuutta kiinnosta tai jossa nämä eivät ole menestyneet, mutta joka toiminta on kuitenkin kansalliselta kannalta tarpeellista ja merkityksellistä.

Minusta on erinomaisen väärin, että tässä tilanteessa, jolloin lomautuksia on jo tapahtunut työvoimavaltaisilla aloilla, valtionyhtiön bulvaani keskustapuolueen ohjaksissa ryhtyy kilpailemaan yksityisen pienyritystojen kanssa. Jokainen työpaikka on tarpeen. Kukkat olisi tuotu maahan ilman uutta tulokastakin, jolla äsken mainittuja etuja on suhteettomasti puolellaan.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! Muuten yhdyn ed. Vähänäkin hyvään puheenvuoroon, jossa hän puolusti yksityisiä pienyrityksiä ja suomalaisia puutarhoja, mutta en ymmärrä, onko hänellä niin kovat traumat

tästä puolueesta, jota minäkin edustan, että se pitää yrittää sotkea sellaisiinkin yhteyksiin, joihin se ei kuulu. Valtionenemmistöyhtiö ilmeisesti tässä tapauksessa oli Kemira, vai mitä? (Ed. Vähänäkki: En sanonut mitään nimiä!) — Arvelen, että se olisi Kemira. — Se on hallituksen, jossa sosialidemokraatit ovat mukana, määräysvallan alainen firma. Jos hallintoneuvostossa on vielä yksi tai kaksi keskustapuoluelaista, niin pankkaa ne pois, ettei ed. Vähänäkin tarvitse turhaan kaikkia hyviä asioita esittäessään sotkea mukaan sellaisia asioita, jotka eivät asiaan kuulu. Olen pitkään ollut yhteistyössä sosialidemokraattien kanssa ja tiedän, että hekin tekevät virheitä, mutta en halua heidän synnyttävän sellaista, mikä heille ei kuulu.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ennen kuin rouva puhemies ehtii keskeyttää, totean ed. Vähänäkille, että haetaanpa eduskunnan kansliasta äänestyskortat, niin katsotaan, ketkä ovat postien teurastajia, sosialidemokraatit vai SMP:läiset. (Ed. Vähänäkki: Katsokaapa minun kohdaltani!)

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkille haluan aluksi todeta sen, että sosialidemokraateilla on myöskin edustajat Kemiran hallintoneuvostossa. (Ed. Tähkämaa: Enemmän kuin keskustalaisia!) Minusta silloin on todella aikamoista pelkistämistä ja suoraviivaistamista se, että hyökätään yhden puolueen kimppuun, koska nähdäkseen Kemirassa on parlamentaarinen edustus hallintoneuvostossa. Siinä mielessä ed. Vähänäkin puheenvuoro kuuluisi ja sopisi paljon paremmin sosialidemokraattien eduskuntaryhmään, jossa hän evästäisi omia edustajiaan Kemirassa.

Ed. Kekkonen: Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki jyrähteli kyllä aivan oikeasta asiasta. Heti samaan hengenvetoon haluan todeta, että kyllä minusta ed. Virolainenkin puhui oikeaa asiaa.

Yhden pienen näkökulman haluan keskusteluun tuoda. En puhu posteista, ed. Aittoniemi, koska se on kokonaan eri asia.

Yksi pieni yksityiskohta: Minulla on vähän sellaisia tietoja, että puutarha-ala jossain määrin on kartelloitunut. Se näkyy erinäisten juhlapäivien, juhlapyhien, aikana kohoavina

ruusun hintoina esimerkiksi, kukka muuten, mikä on kovasti läheinen meille eduskunnan tässä osassa istuville. Eli jos uudella järjestelmällä voidaan puuttua kartellisoitumiskeskitykseen, niin hyvä on. Yhtä kaikki olen sitä mieltä, että kilpailuviraston olisi aivan hyvä tutkia myös puutarha-alan kartelloituminen.

Ed. Paloheimo: Rouva puhemies! Ed. Vähänäkki puuttui tärkeään asiaan, jolla on huomattavasti yleisempää merkitystä kuin tässä erikoistapauksessa, jonka hän mainitsi. Hän tarkoitti tietysti Kemiraa. Muita saman tyyppisiä yrityksiä ovat esimerkiksi Alko ja Neste, joille kaikille kolmelle on siis yhteistä se, että niillä on monopoli jossakin tuotteessa koko maassa ja ne pystyvät näin hinnoittelemaan tuotteen melko mielivaltaisesti. Tällä tavoin siitä saatavat voitot on ohjattavissa saman yrityksen tytäryrityksiin, joihinkin pienyrityksiin. Kaikissa kolmessa tapauksessa on käynyt näin, ja nämä pienyritykset saavat tällä tavoin aivan kohtuuttoman kilpailuedun vastaavalla alalla toimiviin muihin pienyrityksiin nähden. Minusta tästä asiasta pitäisi puhua huomattavasti yleisemmin kuin tässä erikoistapauksessa, ja toivon, että tämä asia otetaan viimeistään seuraavalla vaalikaudella jossain muodossa esille.

Ed. Kekkonen puhui kartellisoitumisesta ja pelkäsi ilmeisesti, että ruusujen hinta jälleen nousee ennen vaaleja. Ei välttämättä minusta merkitse kartellisoitumista, jos ruusujen hinta nousee, kun sosialidemokraatit ostavat niitä tonnikaupalla kaupoista, vaan ainoastaan kukkakauppiaiden oveluutta ja kykyä vastata kysyntään markkinatalouden keinoin. Ei pidä tehdä liian nopeita johtopäätöksiä, ed. Kekkonen.

Ed. Vähänäkki: Arvoisa puhemies! En millään muotoa olisi halunnut väittää puheenvuorossani, että keskustapuolue haluaisi nujertaa puutarha-alan pienyrittäjiä. Jos näin on ymmärretty, pyydän siltä osin sananvalintani takaisin. Halusin sananvalinnallani nimenomaan vaikuttaa siihen, että myös keskustapuolue vaikuttaisi omalta osaltaan suurella vaikutusvallallaan siihen, ettei tärkeän pienen ja keskisuuren yritystoiminnan aluetta, kauppapuutarha-alaa, vaikeutettaisi tavalla, jota tämä uusi yritys aikoo.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Haluaisin tässä yhteydessä muistuttaa ed. Vähänäkille, että juuri se lainsäädäntö, jota me nyt olemme säätämässä, taimiaineistolaki, nimenomaan turvaa sen, että jatkossa kauppapuutarhat voisivat toimia entistä paremmin. Nyt säädetään niistä pelisäännöistä, joita noudatetaan silloin, kun mm. ulkomailta erilaisissa olosuhteissa kasvaneita taimia ja vastaavia tuodaan Suomeen. Siinä mielessä uudistus on ihan tervetullut.

Kysymys, minkä ed. Vähänäkki nosti puheenvuorossaan esille, eli kartellisoituminen tai epäterve kilpailu kuuluu aivan toisen lainsäädännön alaan. Se kuuluu nimenomaan kuluttaja-asiamiehen tehtäviin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, 1 luvun otsikko, 4—6 §, 2 luvun otsikko, 7—10 §, 3 luvun otsikko, 11—13 §, 4 luvun otsikko, 14—23 §, 5 luvun otsikko, 24—30 §, 6 luvun otsikko, 31—35 §, 7 luvun otsikko, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

7) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 12 (VNP n:o 3)

8) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 17 (HE n:o 261)

Ensimmäinen varapuhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 14.15.

Täysistunto keskeytetään kello 13.56.

Täysistuntoa jatketaan
kello 14.17.

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Hetemäki-Olander.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

9) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 99 (HE n:o 322)

Täysistunto lopetetaan kello 14.18.

10) Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 6 (HE n:o 249/1989 vp.)

Pöytäkirjan vakuudeksi:

11) Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 7 (HE n:o 248/1989 vp.)

Erkki Ketola

